

Transformace ústavních služeb pro lidi s vysokou mírou podpory Bydlení a domácnost

Poskytovatel sociálních služeb pro lidi s vysokou mírou podpory, který prochází procesem transformace a deinstitutionalizace, zvažuje a řeší, jak bude nové komunitní bydlení vypadat. Pokládá si klíčové otázky: „V jaké lokalitě bude nové bydlení pořízeno?“, „Jakou bude mít kapacitu?“, „Jak dům pro lidi s vysokou mírou podpory postavít nebo zrekonstruovat?“ či „Jaké jsou požadavky na uspořádání vnitřních prostorů?“. Při přípravě doporučeného postupu pro transformaci a deinstitutionalizaci ústavních služeb pro osoby s vysokou mírou byly zjišťovány zkušenosti a dobrá praxe řady poskytovatelů, kteří v předcházejících etapách úspěšně proces transformace realizovali.

Z poznatků některých poskytovatelů vyplynula důležitá zkušenost. Ukazuje se, že v řadě případů původní obyvatelé, pro které transformovaná sociální služba domácnosti připravovala, již v domácnosti nebydlí. Zároveň také sociální službě ubýlo žadatelů z okruhu osob původní cílové skupiny. K poskytovateli však přicházejí dotazy, požadavky na bydlení a podporu od místních lidí. Například - poskytovatel, který zajišťuje pobytovou komunitní službu pro lidi s mentálním postižením, je dotazován, zda může poskytovat podporu místním lidem s tělesným postižením nebo duševním onemocněním. Občané obce či města totiž začali očekávat, že sociální služba bude v případě potřeby k dispozici i jim. Vyplyvá z toho jistý strategický požadavek - aby nově budované domácnosti dokázaly být „univerzální“ a v případě potřeby zajistit zázemí lidem z jiné cílové skupiny, nebo lidem širšího okruhu cílových skupin. Komunitní pobytové služby takový požadavek naplní především tím, když budou disponovat domácnostmi, které obyvatelům nabídnou dostatečné soukromí a bezbariérovost.

Transformovaná domácnost by měla být v obytné zóně obce či města a v dostupnosti veřejných služeb. Někteří poskytovatelé oceňují, když domácnosti sídlí na okraji bytové zóny (např. v obci) a lidé z domácnosti mají blízko k přírodě. Pro jiné je zase důle-

žitě, když všechny důležité veřejné služby – obchod, lékař, centrum obce či města, dopravní obsluhy jsou v pohodlné docházkové vzdálenosti. Vybudovat bydlení mimo obytnou zónu obce (např. v průmyslovém areálu, či v zóně služeb) sice může obejít případný (i hlasitý) nesouhlas některých místních obyvatel, ale takové řešení není v souladu s principem sociálního začleňování. Oslabuje obyvatelům domácnosti jejich sociální pozici a omezuje přirozené příležitosti k sociálnímu začleňování.

Z hlediska kapacity je poskytovatel zpravidla limitován podmínkami financování, které stanoví maximální kapacitu osob v domácnosti a počet domácností v domě, respektive na jedné ulici. Je důležité na tyto limity pohlížet jako na maximální kapacity, nikoliv jako na kapacity optimální či doporučené. Z provedené analýzy dobré praxe vyplynulo, že poskytovatelé transformovaných domácností se postupně přiklánějí k jednolůžkovým pokojům a k domácnostem s menším počtem osob. Jeden z poskytovatelů k riziku kumulace domácností poznamenal, že pokud by využil maximální kapacity (jak mu bylo i z ekonomických a provozních důvodů doporučováno), postavil například dva domy s několika domácnostmi vedle sebe a klienti se v jednom okamžiku i se zaměstnanci potkali na zahradě, „maji zpět malý ústav“. Vráti se tedy něco, co chtěli a potřebovali změnit.

Podoba domu by měla být taková, aby dům s domácností co nejvíce splynul s okolní zástavbou. Pokud poskytovatel udělá chybu a například dprostřed obce s typickou venkovskou architekturou navrhne „palác ze skla a mramoru“, těžko se od občanů obce dočká přijetí svého záměru. Podobnou chybu ale udělá i poskytovatel, který nedokáže odmítnout „výhodnou nabídku“ a komunitní domácnost vybuduje

v přestavěné školce, prádelně či agitačním středisku. V očích místní komunity tak od samého začátku projekt nabízí místo přirozeného začlenění odlišnost.

Soukromí je v transformovaných domácnostech reprezentováno zpravidla přiměřenou kapacitou a jednolůžkovými pokoji. Velikost pokojů – osobního prostoru klienta - umožňuje, aby se právě v pokoji osobní život uskutečňoval. Stále více poskytovatelů nahlíží, že je výhodné, když WC a sprchový kout jsou součástí pokojů (případně sdílené pro sousední pokoje). Bezbariérovost nejvíce přináší přízemní stavba. Jeden z respondentů při mapování dobré praxe poznamenal, že ideální bezbariérové řešení je takové, aby na přesun člověka, který je upoután na vozík nebo na lůžko ven, stačil jeden zaměstnanec. Zkušenosti poskytovatelů dále ukazují, že bezbariérovost dále zajišťují patřičně dimenzované chodby, WC, koupelny, terasy, dvoukřídlé dveře, zastřešené a před deštěm chráněné terasy, které umožňují lidem s vysokou mírou podpory pobyt venku i za nepříznivého počasí. Samozřejmostí jsou velká okna, snížené parapety a zajímavé výhledy, které umožňují lidem upoutaným na lůžko kontakt s přírodou a okolím.

Zahrada má pro některé poskytovatele domácností pro osoby s vysokou mírou podpory funkci jen rekreační a relaxační. Minimalizují prvky, které by odčerpávaly pozornost a síly zaměstnanců od kontaktu s klienty. Jiní poskytovatelé ale sdílejí pozitivní zkušenosti s funkcí zahrady produkční a aktivizační. Obvyklým vybavením zahrady je altán, zpevněné cesty.

Podrobnější informace a zkušenosti dobré praxe přinese poskytovatelům připravovaný doporučený postup transformace a deinstitutionalizace ústavních služeb pro lidi s vysokou mírou podpory.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

